

Kerkdienst Janskerk 10-2-2019

Thema: Deborah

Lezing: Richteren 4, 1-23

Voorganger: Thea Peereboom

Inleiding

Debora is de enige die in de samenleving de rol van rechter vervult zoals wij die kennen. Ze houdt haar zittingen onder de Deborapalm, waar mensen haar hun rechtsgeschillen voorleggen. Debora geeft Barak de opdracht op met tienduizend man ten strijde te trekken. Even verderop blijkt ze uit naam van de Eeuwige te spreken. Zelf gaat ze ook mee op veldtocht. Via een list wordt Sisera, de vijand vermoord en schenkt de Eeuwige de overwinning aan Israël. In Richteren 5 heft Debora daarom een lied aan om de Heer te loven. Welke vorm van leiderschap laat Debora ons hier zien? Hoe waarderen wij de manier waarop ze mee ten strijde trekt met Barak en hoe Sisera aan zijn einde komt?

Overweging

Voordat wij op de betekenis in gaan van Deborah haar medespelers, op de betekenis van God, en dit zoekende wijs woorden geven, hoort u eerst 2 andere geschiedenissen uit de laatste eeuw.

Deze korte verhalen roepen een grondpatroon aan vragen op, die ook op de Richterenlezing gelegd kan worden. Hiermee wordt geïllustreerd dat grondpatronen van Bijbelse verhalen ook in onze actualiteit resoneren en omgekeerd.

Dit daagt uit tot kritisch lezen, onderzoeken, reflecteren, keuzes maken en vooral: leven in liefdevolle wijsheid .

De zwager van de theoloog Bonhoeffer wilde Hitler al voor de 2^e W.O uit zijn macht zetten. Toen de oorlog uitbrak bleek meer en meer, dat een staatsgreep onmogelijk zou zijn zonder Hitler te doden.

Plannen hiertoe werden door familie en vrienden van Bonhoeffer gemaakt en ook Bonhoeffer werd hierbij betrokken. Bonhoeffer was zich ten volle bewust van de beladenheid om de regering omver te werpen en een moordaanslag op Hitler te plegen. Maar hij stemde er vastberaden mee in, ter-wille van zovele duizenden en miljoenen slachtoffers van het Hitler-regime. De motivatie voor dit verzet bracht Bonhoeffer in alle eenvoud onder woorden: "Als een chauffeur een dollemansrit maakt en mensen omver rijdt, moet iemand hem zo snel mogelijk achter het stuur vandaan zien te krijgen."

De Duitse verzetsbeweging plande een putch tegen Hitler, en Bonhoeffer was voor hen hierin een ruggensteun, vooral door zijn oecumenische contacten.

Uiteindelijk werd Bonhoeffer gearresteerd en gevangen gezet wat zijn dood tot gevolg had. En dan nog 'n andere geschiedenis:

Toen ik begin jaren70 begon te studeren aan de Sociale Academie kwam ik midden in een sterke studenten beweging terecht. Geïnspireerd door deze beweging heb ik met menige demonstraties meegelopen tegen de Amerikaanse bemoeienis in Vietnam. Ik ontwikkelde ook een zekere sympathie voor de Duitse studentenbeweging RAF, die onvrede uitte over het feit dat veel bestuurders uit het Nazitijdperk nog steeds aangesteld waren.

In de ogen van deze beweging ontkende of verdrong de oorlogsgeneratie hiermee haar schuld aan het nationaal Socialisme. Later ging deze studenten beweging een verbeterde strijd aan tegen het Amerikaans imperialisme. De strijd liep uiteindelijk uit op bomaanslagen, ontvoeringen, zelfmoordacties en veel chantage vanuit verschillende hoeken van de politieke arena. Toen er een stoffelijk overschot werd gevonden in de kofferbak van een auto, was het helemaal afgelopen met mijn sympathie voor de beweging die al eerder tanende was geworden.

Twee Politiek geladen geschiedenissen. Ze zijn van alle dag en ook in de geschiedenis van 'de wording' van Israël wordt hier gewag van gemaakt. U hoorde de lezing uit Richteren, door Dirk voorgedragen. Het is vandaag het derde verhaal vol tegengestelde overtuigingen, verlangen naar gerechtigheid en vooral veel geweld. Naar aanleiding hiervan en van zoveel van wat wij horen en zien via de media de volgende constatering en vragen:

1-politiek-historische gebeurtenissen worden bijna altijd gekleurd beschreven.

2-Uit welke hoek krijgen wij wat te horen,

3-waar ga je voor,

4-en wat is dan gerechtigheid,

5-wanneer is iets ethisch nog verantwoord,

6-wanneer maak je vuile handen,

7-heiligt het doel de middelen?

Wij gaan ons nu toespitsen op het veelkleurig verhaal uit Richteren.

ad 1-De politiek-historische gebeurtenissen in Israël worden beschreven vanuit het oogpunt dat de Eeuwige zich met Israël heeft ingelaten. Hij begeleidt dit kleine volk op de weg door leed, smart en lijden de geschiedenis door.

De God van Israël is een betrouwbare God, een God die niet per se almachtig wil zijn maar zich ontfermt over mensenkinderen en hen opzoekt in hun nood en naast hen wil staan. Hij is God, maar Hij is anders dan de goden en machten van de wereld die heersen, teisteren en verdrukken. Hij is de God van het verbond met de mensen. Het verbond van liefde en gerechtigheid.

ad 2- En wij krijgen uit de hoek van het volk Israël in de Richter-episodes te horen hoe de relatie met de Eeuwige verslechtert. Hiermee

verslechtert hun levensoriëntatie die in het verbond is bezegeld.

Deze verslechtering wordt veroorzaakt doordat ieder doet wat 'goed' is in haar/zijn ogen en daarmee een eigen Godheid maakt.

Er worden allerlei banden aangegaan met omringende volkeren waar Baäl de God is.

Baäl staat voor de religieuze bevestiging van het 'absoluut stellen' van dingen. Maar Baäl is ook de God van bezit, macht en uitbuiting, het recht van de sterkste.

ad 3 -het volk wil graag gaan voor de eigen weg met de Eeuwige.

De Eeuwige die zich aan hen, toen zij vergeten waren en vertrapt, had verbonden.

Echter, zij laten zich van de wijs brengen door de keuzes: macht of liefde, eigen gewin of gemeenschapsgeluk, voor Baäl of de Eeuwige.

Dit resulteert in verschillende heftige periodes waarin Israël van God los is, het aangezicht van de Ene wordt steeds minder maatstaf voor het gedrag. Dan geeft God hen over. Zij worden onderdrukt en gaan banden aan met hun onderdrukkers.

Vervolgens wendt Israël zich in benauwenis weer tot God, en God ontfermt zich over hen door een bevrijder op te laten staan. De bevrijder verslaat de onderdrukker en het volk is trouw terwijl de bevrijder leeft en het land rust heeft.

Het is als een soort formule die verschillende variaties heeft gekend.

Een zo'n variatie werd door Debora ingezet, een van de weinige vrouwelijke profeten in Israël. Zij deed een oproep tot een verdedigende oorlog.

ad 3-En zij ging daar helemaal voor. De Israëlieten wiens gedrag steeds verder weg was geraakt van het aangezicht van de Ene, leefden al 20 jaar onder de onderdrukking van de Kanaänieten. Deborah, een vrouw in plaats van een man, riep op tot de strijd met het Kanaänitische leger.

En zij geeft Barak de opdracht om met een groot leger tegen de Kanaänieten te gaan vechten. Een aarzelende Barak en een vrouw Jaël genaamd, die in plaats van hem met de eer zal gaan strijken.

Er worden in het verhaal dat u hoorde onverwachte keuzes gemaakt.

Vrouwen die in een mannenmaatschappij de hoofdrol krijgen. Debora, als een wijze vrouw en met de titel van profetes, die zittend onder haar Deborahpalm door mensen bezocht wordt om raad en bijstand.(Meestal gingen profeten met hun visioenen en raad rond.)

En de andere vrouw Jaël dus, zij onthaalde eerst de Kanaänitische legeraanvoerder gastvrij. Daarom voelde hij zich veilig bij haar, maar zij maakt hem dan uiteindelijk af en krijgt daardoor de eer van de overwinning.

Goed om te weten is deze Jaël een vrouw was die door haar familie band voor een stukje was verbonden met de vijand Kanaän en dus voor een stukje aan de kant van Sisrea stond.

Waarom zou zij Sisera gedood hebben?

Uit angst voor het volk Israël in de persoon van Barak dat, als hij Sisera levend bij haar ontdekte haar ook een kopje kleiner zou maken?

Of omdat haar solidariteit met Israël groter was dan wat dan ook!

Tja, hoe complex kan het allemaal niet zijn!

ad 4-Wat is dan gerechtigheid?

Nadat de strijdwagens van de Kanaänieten in een val lopen en Sisrea als enige te voet kan vluchten doet hij bij Jaël, bij wie hij zich dus veilig denkt te voelen, appel op haar gastvrijheid. In die dagen stond gastvrijheid verlenen heel hoog aangeschreven. Jaël ontvangt hem met moederlijke zorg. En wanneer Sisera verzekerd is van zijn veiligheid

en slaapt, drijft zij een pen door zijn geopende lippen. Daarmee breekt zij zijn ruggengraat en al stuiptrekkend sterft Sisera.

En dan staat er verder in onze tekst...dat God er voor zorgde dat de strijd tegen de koning van Kanaän door de Israëlieten werd gewonnen.

Ik raad u aan om thuis in hfdst. 5 het lied van Deborah te lezen. Hierin verwerft Jaël de lof van Israël en in dit lied wordt haar gewelddadige daad meer dan levensgroot. Er speelt geen verleiding en bedrog in het lied, geen hinderlaag voor een slapende reus. In het lied strijdt Jaël met een staande Sisera.

Was Bonhoeffer een soort Jaël?

5-wanneer is iets ethisch nog verantwoord, .

6-wanneer maak je vuile handen,

7-heiligt het doel de middelen?

Vanuit welke motieven er ook is gehandeld, vanuit welke attitude ook keuzes gemaakt zijn en er een vermoeden was dat er 'recht' werd gedaan, één ding staat vast: Gods recht is het recht van de onmachtige. Hij zet zich in voor bevrijdend, rechtzettend recht.

Hij denkt en handelt vanuit de minste der mensen, de kleinen en de geringe aan wie nog geen recht wordt gedaan. En Hij zoekt hun recht, hun vrijheid en vrede. Hij weet dat in hun bevrijding, **zijn** eigen bevrijding gelegen is.

En God, de Ene Hij hoopte steeds maar weer dat dat kleine geknechte, onmachtige volk, waarmee hij zich had verbonden, hun levensoriëntatie zou hervinden. De zonde van zijn geliefde-, maar ook verdwaalde mensen was echter vaak zo groot en zo geweldig, dat God, de Onnoembare, zich meerdere malen moest terugtrekken. Er was geen plaats voor hem en Hij liet de mens alleen met zijn onrecht en geweld. Zo was het toen, zo is het nu. Het is van alle tijden. Maar deze terugtrekking, deze verberging van de Eeuwige is nooit definitief.

Altijd komt Hij weer terug om kansen te geven, te redden.

Hij neemt het voor de gekwetste, vernederde, zoekende mens op.

Want, zo staat er in Psalm 30.6

'een ogenblik duurt zijn toorn, maar een leven lang zijn welbehagen'. Hij laat zijn schepping niet los.

Laten wij daarom gaan, kritisch, onderzoekend, reflecterend, keuzes makend en vooral: leven in liefdevolle wijsheid .